

Fra Studenterrådgivningen

LIVS-
MEDDELELSE
1.58/marts
89

OM SPECIALESKRIVNINGSPROBLEMER

Overvejelser til brug for såvel specialeskrivere som specialevejledere

I Studenterrådgivningen har vi gennem mange år indsamlet viden om studerende, som har problemer, fordi de går i stå stillet overfor de særlige krav, som en specialeafhandling medfører. De studerende, som henvender sig i Studenterrådgivningen med sådanne problemer, har oftest gennem flere år lidt under det, jeg her vil kalde "specialesyndromet". Hele deres livssituation er præget af dette syndrom, som enten er den direkte kamp mod det hvide papir eller dårlig samvittighed over ikke at kæmpe. Karakteristisk holder disse studerende aldrig rigtig fri, for selvfølgelig kan man ikke holde ordentlig fri, når man ikke får arbejdet med sit stof. Bedst har de det faktisk, når erhvervsarbejdet kræver dem, men heller ikke her er der sædvanligvis kreativt overskud at hente. Specialeskriveren isolerer sig derfor mere og mere i sin elendighed, og i takt hermed vokser tilmed studiegælden.

Denne typiske nedadgående spiral får oftest lov til at fortsætte for længe, blandt andet fordi det både i forhold til sig selv og til omgivelserne bliver mere og mere ubehageligt for den studerende at se i øjnene, at disse mange måneder er spildt med destruktivt selvpineri. Håbet til morgendagens arbejdsindsats, om at komme videre med specialet, bliver derfor tilsvarende stort og således fortsætter nedturen.

Groft sagt, kan studerende med sådanne problemer inddeles i to typer:

1. De meget perfektionistiske, for hvem specialearbejdet bliver uoverskueligt, fordi de ligesom licentiaten i "En dansk students eventyr" skal sikre sig en så omfattende baggrundsviden, at stoffet svulmer op, og proportionerne forvrænges. Nogle fortsætter dette udsigtsløse arbejde mere og mere forkrampet, mens andre "giver op" og søger hjælp, f.eks. hos os i Studenterrådgivningen.

→ s. 8

2. Den anden gruppe er dem, der er dårlige til at organisere og strukturere såvel specialestoffet som arbejdstiden. Den tidligere del af studiet har de klaret ved hjælp af gruppearbejde, faste undervisningsforløb og mere kontante eksamenskrav. For dem bliver specialet et uoverskueligt problem, fordi de skal arbejde alene over et længere tidsrum. De lange seje arbejdesperioder får de ikke organiseret, og da strukturering absolut er mest påkrævet i første del af processen, hvor ikke blot arbejdsdagen skal tilrettelægges, men også stoffet afgrænses, får de problemer med overhovedet at komme igang. Gode undskyldninger for at blive fri for denne frustration behøver ingen gødning for at gro i frodigt vildnis.

Når de studerende søger hjælp hos os for at komme videre, beklager de sig ofte over at lide af en såkaldt skriveblokering. Vores erfaring er imidlertid, at får de hjælp til at overvinde perfektionismen eller struktureringsproblemerne, er der meget få, som har en reel skriveblokering. I langt de fleste tilfælde, er skriveblokering således en følge af de to nævnte problemstillinger. Eksempelvis kan de allerfleste studerende sætte sig ned og skrive om deres personlige og sociale problemer uden tøven.

I det følgende vil jeg derfor videregive nogle af de erfaringer, som vi mener, at såvel specialevejledere som specialeskrivere vil have glæde af i deres samarbejde, når arbejdet af den ene eller af den anden grund bliver uoverskueligt.

Om forholdet mellem specialeskrivere og -vejledere

Det er meget almindeligt, at studerende ikke har nogen klar kontrakt med vejlederen. Aftalen er: "kom igen, når du o.s.v.", og denne aftale kan ikke bruges i forhold til disse studerende. Det, de har brug for, er et fast tidsrum, en fast dato, et fast klokkeslæt og en aftale om telefonnummer til brug ved eventuel udeblivelse, lige meget hvor de befinder sig i forløbet. Det at have en fast aftale er afgørende, idet aftalen bliver det nødven-

dige anker under udarbejdelsen af såvel formen som indholdet af specialet.

"Angst- og bluff-fænomenet", også kaldet angsten for at dumme sig, er meget stor i den akademiske verden, og dette smitter ikke mindst en specialeskriver med problemer. Det er sigende, at blot det at kontakte sin vejleder kan være et næsten uoverstigeligt problem for den, som i forvejen har det skidt med sit akademiske værd, fordi specialearbejdet er ved at gå i stå. Enhver universitetslærer burde med jævne mellemrum minde sig selv om, hvilken overvindelse det er "at skulle forstyrre" sin vejleder på denne baggrund.

Om arbejdsvaner og qervej til selvstrukturering

De fleste skal væk fra det hjemlige skrivebord, væk fra alle de gode undskyldninger. En arbejdsdag skal skabes således, at den f.eks. ligner en lønarbejders. Til dette formål kan biblioteker, andres arbejdsrum, et ledigt værelse hos naboen m.v. anbefales. Følelsen af "at gå på arbejde" er en stor hjælp for de fleste til at få struktureret deres tid.

Et ur foran sin læseplads med beslutning om, hvornår man må rejse sig, eventuelt med efterfølgende belønning, kan også være et middel til at komme igang. Det almindelige er at rejse sig efter for kort tid, når papiret og formuleringsproblemerne "truer". Bliver man siddende mindst 30 minutter, hvilket er lang tid ikke at skrive i, så sker der som regel et eller andet konstruktivt. De fleste med selvstruktureringsproblemer har rejst sig og er gået efter 15 minutter.

Fritid skal prioriteres højt. Det er her kræfter og overskud skal hentes. Det er almindeligt, at har man ikke fået skrevet i dagens løb, så tages f.eks. aftenen i brug - og dette er normalt meget u hensigtsmæssigt, da "tilløbet" i dagtimerne ikke giver noget overskud - tværtimod. Det kan således være lige så vigtigt at overholde sin fritid, som sin arbejdstid, hvis man skal skabe sig en struktur, der er fremmende for specialeprocessen.

Om gode og dårlige undskyldninger for at blive fri for specialearbejdet

At vælge om man vil arbejde eller ikke vil arbejde med specialet og gøre dette til et bevidst valg, som man træffer mange gange om dagen, kan være en stor hjælp til ikke at snyde sig selv på længere sigt. Studerende med specialeproblemer er usædvanligt dygtige til at finde vandtætte undskyldninger for at blive fri for det hvide papir. At overbevise sig selv og sine omgivelser om forhindringerne bliver efterhånden en del af specialeskriverens livsindhold. Bevidstheden om hvor godt eller dårligt dette lykkes, bliver som tiden går, mere og mere uklar og efterhånden bliver det spind, som specialeskriveren derved vikler sig ind i, vanskeligere og vanskeligere at trænge igennem.

Derfor er det nyttigt at hente hjælp udefra, selvom dette kan betyde forøget angst og usikkerhed i en overgangsperiode. Hjælperen, som ikke bør være specialevejlederen, men en ven eller veninde, behøver ikke at have særlig indsigt i fagets indhold for at han/hun skal kunne hjælpe specialeskriveren til at tage stilling til de valg, der skal træffes med hensyn til at arbejde eller ikke arbejde med specialet. Hjælperen kan desuden bruges til at lytte til en mundtlig fremstilling af problemformuleringer, der volder vanskeligheder. Det at skulle formulere sig således, at en, der iøvrigt ikke kender til det faglige indhold, kan forstå det, kan være igangsættende, når man er kørt fast. En hjælper kan således i en overgangsperiode blive det modspil, som specialeskriveren har brug for, for at klargøre de centrale problemer.

Det er meget vigtigt at få en specifik kontrakt mellem specialeskriveren og hjælperen, idet forholdet ellers kan udvikle sig til, at hjælperen bliver en kritisk autoritet, som ufrivilligt kommer til at forøge specialeskriverens usikkerhed. Dette betyder, at kontrakten bør evalueres med jævne mellemrum, således at den bliver så konstruktiv som mulig. Indholdet af kontrakten vil derfor være helt afhængig af specialesyndromets art.

Om koncentrationsvanskeligheder

Overholdes arbejdsplanen, men forstyrres man hele tiden af uvedkommende tanker med rødder i personlige problemer, kan det anbefales at skrive et kort resumé af problemerne ned og dermed symbolsk forsøge at lægge dem til side i arbejdstiden. Lykkes det ikke, kan det være rigtigt at holde op med specialeskrivningen for den dag og eventuelt gøre noget ved problemet, i stedet for at spille tiden med hele tiden at forsøge at koncentrere sig om det faglige.

I Studenterrådgivningen oplever vi ikke sjældent, at det kan være rigtigt at støtte den studerende i at udsætte specialet i en periode, hvor problemerne trænger sig voldsomt på. Det at skulle skrive er vel den arbejdsproces af alle, som er mest sårbar overfor personlige vanskeligheder. En eventuelt orlov med erhvervsarbejde eller bistandshjælp, kan derfor være en bedre løsning end den daglige frustrerende kamp med stoffet og koncentrationsevnen.

Lidt om skriveproblemer

Har man valgt at sidde med papiret foran sig og iøvrigt ikke er generet af andre tanker, bortset fra panikken over solve skriveprocessen, er der også råd at hente.

Skriveblokeringer er oftest en delproces for den perfektionistiske personlighedstype, som ikke tillader sig selv at formulere ufærdige sætninger i råskitse. Følelserne af, at papiret "fanger og forpligter" er vanskelige at ændre, og derved bliver kampen mod papiret en belastning. Det er imidlertid for de fleste nemmere at tale om emnet, fordi det er uforpligtende, og her kan den tidligere nævnte hjælper igen gøre gavn. I et afgrænset tidsrum tager hjælperen noter mens specialeskriveren beskriver et udvalgt afsnit i afhandlingen, og på basis af disse, skriver "perfektionisten" en skitse, hvor målet i sig selv, er at skrive upolerede sætninger og afsnit omhandlende det indhold, som fremgår af noterne. Efter et afgrænset tidsrum skal hjælperen læse det skrevne igennem.

En anden mulighed er at indtale et afsnit på båndoptager og derfra nedskrive et førsteudkast.

Det er vigtigt at begynde med de afsnit, som er lettest tilgængelige, idet skriveprocessen for de allerfleste bliver nemmere og nemmere, når man først er igang. Der er altså trøst at hente på længere sigt! Dette glemmes som oftest i den svære begynderfase. En diskussion af hvilket niveau specialeskriveren forventer af sig selv kan være nødvendig for at komme videre. Stiller han/hun krav om 11 eller 13, eller vil 8 være til at acceptere?

Endelig kan specialeproblemer hænge sammen med, at emnevalget er for problematisk. Mange kommer galt afsted, fordi de vælger emneområder, som har en for tæt sammenhæng med deres eget følelsesliv. Den manglende distance medfører blokeringer, som er vanskelige at overskride. At måtte opgive at realisere sig selv på den måde, kan udvikle sig til en alvorlig nedtur, et aspekt som også specialevejledere bør være sig bevidst.

Om selvhjælpsgrupper for specialeskrivere

I Studenterrådgivningen har vi gennem nogen tid forsøgt at samle studerende med specialeproblemer i en gruppe. Ved sådan en gruppes sammensætning tager vi ikke hensyn til hvilket fag de tilhører, men kun om deres problemer overvejende udspringer af selve det at skrive speciale.

Det har på mange måder været gavnligt at lade disse studerende mødes en gang om ugen. Som tidligere nævnt føler netop disse studerende sig ofte studiemæssigt isolerede, da de gennem lang tid har kæmpet alene med specialet. Det er således i sig selv en støtte at mødes med andre i samme situation og dermed igen at kunne opleve sig selv som en del af et arbejdsfællesskab.

Sådan en gruppe kan udvikle sig til at dække flere forskellige behov. Generelt bruges den til at identificere den enkeltes problemer. F.eks. kan det vise sig, at et par medlemmer kun har brug for gruppen som "anker", mens andre ønsker en mere specifik

arbejdskontrakt fra gang til gang. På skift har nogle af dem brug for mundtligt at redegøre for et vanskeligt problem på en uforpligtende måde.

Mere personlige problemer skal der også være plads til, såfremt det er nødvendigt for at øge koncentrationsevnen. Imidlertid er det vigtigt, at gruppen ikke bliver en almindelig basisgruppe med terapeutisk funktion. Eksempelvis kan det nævnes, at et af gruppemedlemmerne besluttede sig til at opgive specialeskrivningen, da han med gruppens hjælp måtte se i øjnene, at hans daglige kamp for at koncentrere sig om specialet, på trods af sine personlige vanskeligheder, havde for store omkostninger. Han hørte, på det pågældende tidspunkt, således mere til i en gruppe med terapeutisk målsætning, end i en specialegruppe.

Inspireret bl.a. af tanken om at danne specialegrupper, indbød Engelsk Institut alle engelskstuderende, som ifølge eksamensprotokollen kun manglede specialet i at være færdige med faget, til et specialeseminar af en dags varighed. Omkring 22 ud af 70 studerende mødte op og fik diskuteret både generelle og individuelle problemer ved at skrive speciale.

Dette seminar, hvori en række lærere og studievejledere deltog, sammen med undertegnede fra Studenterrådgivningen, blev en stor succes, og tilsvarende seminarer kan anbefales andre af universitetets institutter.

Det blev dels et forum for dannelsen af en række selvhjælpsgrupper, dels blev der udvekslet erfaringer om specialesyndromets forskellige aspekter. Et par eksempler på diskussionsemner: Hvad kan man kræve af sin specialevejleder? Hvordan kan man universitetslærere, der selv har svære problemer med at færdiggøre skriftlige arbejder, vejlede andre? Hvordan kan instituttets lærerstab påvirkes til at blive bedre og mere bevidste specialevejledere, således at de økonomiske og menneskelige omkostninger bliver færre for denne gruppe af studerende, for hvem studiets sidste hurdle kan udvikle sig til at blive fatal.

Om at forebygge

Der er ingen tvivl om, at man på institutplan kan forebygge en række af de problemer, som her er beskrevet, ved at tilbyde f.eks. mere bevidst specialevejledning og bedre kontaktmuligheder for denne isolerede gruppe af studerende.

nu CARLUND VILSSØDE

Studenterrådgivningen i Knabrostræde er kun en henvisningsmulighed for studerende med mere komplicerede problemer, bl.a. fordi vores kapacitet er så ringe, det meget store antal af studerende i Københavnsområdet taget i betragtning.

Imidlertid er det vores erfaring, at mange af de problemer vi møder i forbindelse med specialeskrivningen kunne afhjælpes ude på uddannelsesstederne, hvorfor vi fra Studenterrådgivningens side vil anbefale andre institutter at lade sig inspirere af det initiativ, Engelsk Institut tog.

I den forbindelse skal henvises til en artikel, skrevet af lektor Niels Thorsen i Humanisten, som dels omhandler specialeproblemer mere generelt, dels beskriver det nævnte specialeseminar og perspektiverne i det.

August 1983

Marianne Davidsen-Nielsen
socialrådgiver